

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Traducerea și permisiunea de republicare au fost oferite sub autoritatea Direcției Generale Agent Guvernamental, Ministerul Justiției al Republicii Moldova (justice.gov.md). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

The present text and the authorisation to republish were granted under the authority of the Governmental Agent's General Department from the Ministry of Justice of the Republic of Moldova (justice.gov.md). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Direction générale de l'Agent gouvernemental du Ministère de la Justice de la République de Moldova (justice.gov.md). L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SECȚIA A PATRA

CAUZA FLUX (nr. 6) c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 22824/04)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

29 iulie 2008

DEFINITIVĂ

29/10/2008

Această hotărâre poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Flux (nr. 6) c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Lech Garlicki, *Președinte*,

Giovanni Bonello,

Ljiljana Mijović,

David Thór Björgvinsson,

Ján Šikuta,

Päivi Hirvelä,

Mihai Poalelungi, *judcători*,

și Lawrence Early, *Grefier al Secției*,

Deliberând la 8 iulie 2008 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 22824/04) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către *Flux* („ziarul reclamant”), un ziar cu sediul în Chișinău, la 13 mai 2004.

2. Ziarul reclamant a fost reprezentat de către dl V. Gribincea, avocat din Chișinău și membru al organizației non-guvernamentale „Juriștii pentru drepturile omului”. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl V. Grosu.

3. Ziarul reclamant a pretins, în special, încălcarea dreptului său la libertatea de exprimare, deoarece el a fost găsit vinovat în cadrul unor proceduri civile de defăimare a unui director de liceu.

4. La 14 septembrie 2006, Președintele Secției a Patra a Curții a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, s-a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea acesteia.

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. La 4 februarie 2003, ziarul reclamant a publicat un articol despre Liceul „Spiru Haret”. Articolul nu s-a bazat pe investigații ale reporterilor ziarului, ci doar a citat o scrisoare anonimă pe care, după cum se pretinde, el

a primit-o de la părinții unui grup de elevi. Scrisoarea critica situația din școală, în special, supraaglomerarea și lipsa condițiilor corespunzătoare pentru copii. În ea s-a pretins că directorul școlii a folosit fondurile școlii în scopuri neadecvate, cheltuind bani pentru decorarea biroului său, construcția unei băi separate pentru el însuși și lansarea unui ziar al școlii în care se publicau doar articole cu privire la relații și sex. De asemenea, în ea se pretindea că acesta a primit mită în mărime de 200-500 dolari SUA pentru admiterea copiilor la studii și că autorilor scrisorii le-a fost frică s-o semneze de teama unor răzbunări împotriva copiilor lor.

6. La o dată nespecificată, directorul și echipa editorială a ziarului școlii au cerut *Flux* să publice o replică la articolul din 4 februarie 2003; totuși, cererea lor a fost respinsă. *In fine*, ei au reușit să-și publice replica într-un alt ziar numit *Jurnal de Chișinău*.

7. În replica lor, ei și-au exprimat nesatisfacția față de faptul că *Flux* nu a cerut versiunea lor cu privire la situație înainte de a publica scrisoarea anonimă și au spus că modul în care a acționat *Flux* a fost contrar eticii jurnalistice. În opinia lor, faptul că *Flux* a publicat o scrisoare anonimă, fără ca măcar să viziteze școala sau să desfășoare orice fel de investigații dovedea că scopul lui era, pur și simplu, de a produce senzație. Este adevărat faptul că școala era supraaglomerată, însă acest lucru se datora popularității sale. Dacă jurnalistul de la *Flux* ar fi vizitat școala, el ar fi observat că nu doar biroul directorului a fost renovat, dar și multe alte părți ale școlii. În ceea ce privește chestiunea cu privire la mită, aceasta era o acuzație mult prea gravă ca să fie publicată în lipsa probelor care s-o susțină. Echipa editorială a ziarului școlii a subliniat că scrisoarea anonimă a dezinformat cititorii, citând doar anumite aspecte și trecând cu vederea multe altele cu privire la chestiuni cum ar fi sportul, evenimentele culturale și evenimentele din cadrul școlii.

8. La 14 februarie 2003, ziarul reclamant a reacționat la răspunsul publicat în *Jurnal de Chișinău*, prin publicarea unui nou articol, care menționa, *inter alia*:

„Primii „vizați” care au poposit la redacție au fost, spre surprinderea noastră, nu protagonistul [directorul], ci „echipa de creație a publicației școlare ... diriguți de profesoara M.C. „Petiționarii” aveau ticluită și o așa-zisă replică la articolul din FLUX [din 4 februarie 2003], în realitate o fițuică ofensatoare la adresa redacției noastre, dolda de fraze țâfnoase, de genul „FLUX, ziarul care pretinde că scrie adevărul”. Nu avem nimic cu această gazetă școlărească, care s-a apucat să ne pună note la purtare. Am încercat să le explicăm mult prea tinerilor noștri colegi, amical firește, că, întrucât FLUX s-a angajat să publice scrisoarea [anonimă] integral, nu putea și chiar nu avea dreptul moral, să-i știrbească din conținut. Am reproduș un punct de vedere, care, orice s-ar spune, avea dreptul să vadă lumina tiparului. Alte detalii, precum ar fi calitatea „Vlăstarului” [ziarul școlii] sau coeficientul de inteligență al celor care îl fac, nu ne-au interesat pur și simplu.

Poate că replica „echipei de creație” a publicației de la „Spiru Haret” ar fi fost publicată în FLUX, dacă tonul ei ar fi corespuns cu pretențiile redactorilor, respectând

bunul-simț și afișând măcar o brumă de respect pentru o publicație [Flux] de la care „Vlăstarul” are încă multe de învățat. Nu mai spunem că respectiva „echipă de creație”, care ne-a vizitat cu hurta la redacție, a avut un comportament, eufemistic vorbind, arogant, ca să nu-i zicem înfumurat, „dialogând” cu redactorul-șef al FLUX-ului de la o înălțime de-a dreptul alpină. Ni s-a creat impresia că această „echipă de creație” își câștigă lefile la „New York Times” sau, cel puțin, „Le Monde”. Apropo, între altele, mai târziu aveam să aflăm că șeful „echipei de creație” a publicației „Vlăstarul”, M.C., este concubina directorului liceului, dar am trecut ușurel peste acest amănunt picant.

...

Atunci când am decis să publicăm răvașul părinților de la liceul „Spiru Haret” nu am ars de dorința de a „produce senzații tari”, precum se insinuează în scrisoarea dlui Ambroci. Că în instituțiile de învățământ universitare și preuniversitare starea de fapt este deloc roză, o știe toată lumea. Acest lucru nu mai șochează pe nimeni. Liceul „Spiru Haret” nu este primul și nici ultimul despre care am scris și vom mai scrie. ...

Am publicat scrisoarea cu pricina cu speranța că personajul vizat [directorul liceului] se va autosesiza și va recunoaște, de la înălțimea soclului pe care s-a cocoțat, faptul că există și părinți nemulțumiți. Mai multă lume ni s-a plâns că directorul liceului este om ranchiunos. Drept dovadă, după publicarea articolului din FLUX, dânsul a convocat o adunare a liderilor comitetului părintesc, în cadrul căreia le-a cerut să recunoască cine a scris scrisoarea. Mai mult, le-a ordonat să ticluiască o țidulă, în care să facă publicația noastră cu ou și cu oțet. ...

Evident, cea mai dureroasă e problema mitei, de care, zic gurile rele, dlui director nu-i este deloc greață. Am fost învinuiți că-l acuzăm pe nedrept, fără a avea dovezi concrete. Numai că nu noi l-am învinuit, ci părinții și suntem siguri că în instanța de judecată, dacă va fi cazul, vom veni cu martori vii. Se vor găsi persoane care își vor învinge frica. ...

Acum, credem că este momentul să ne referim și la persoana care ne-a telefonat la redacție [după publicarea articolului din 4 februarie 2003]. Este vorba de V.L.. Dânsul este un fost coleg de facultate al directorului liceului „Spiru Haret”. Înainte de a se stabili la Chișinău, acesta a locuit în or. Ungheni. Revenit în capitală, dl L. urma să-și transfere fiica la una din școlile din Chișinău. Normal, s-a adresat fostului coleg, care, surpriză! i-a dat de înțeles că trebuie să plătească nu numai cu amintiri plăcute din căminele studențești, ci și cu bani cash. L. a refuzat să facă acest lucru, spunându-i lui A. [directorului] din start că nu are cu ce să-i satisfacă poftele materiale. După ce a fost purtat cu zăhărelul mai mult timp, acesta a renunțat la gândul de a-și înmatricula copilul la „Spiru Haret”.

„Motivul oficial invocat de către director a fost faptul că locuim în alt sector al orașului. Mare, însă, mi-a fost mirarea când o prietenă de-a fiicei mele, care abitează în același sector cu noi, i-a spus că taică-său a plătit directorului suma de 300 de dolari. Astăzi, fiica părintelui darnic este elevă la liceul [„Spiru Haret”], iar a mea – la un altul, fără pretenții pecuniare”, ne-a declarat V.L.

9. La o dată nespecificată, directorul a inițiat proceduri civile în defăimare împotriva ziarului reclamant, susținând că multe declarații din articolul de mai sus îl defăimau.

10. În timpul procedurilor, ziarul reclamant a chemat trei martori, inclusiv pe V.L., care au declarat că pentru admiterea copiilor la Liceul „Spiru Haret” se lua mită.

11. La 18 septembrie 2003, Judecătoria Buiucani a hotărât în favoarea directorului, constatând că acuzațiile de luare de mită nu corespundeau realității și erau defăimătoare. Ea a conchis că declarațiile celor trei martori chemați de către ziarul reclamant nu erau suficiente pentru a răsturna prezumția nevinovăției pe care o avea directorul. Ea a obligat ziarul să publice o dezmințire în termen de cincisprezece zile și să-i plătească directorului 1,350 lei moldovenești (MDL) (echivalentul a 88 euro (EUR) la acea perioadă). În ceea ce privește martorii chemați de către ziar, în hotărâre se menționa:

„Instanța nu are motive să nu-i creadă pe martorii V.L., C.G. și M.N.. Totuși, pentru a putea declara, în mod public, că cineva ia mită, este necesară o hotărâre a unei instanțe de judecată penale prin care acea persoană să fie găsită vinovată de luare de mită. Deoarece nu există o astfel de constatare împotriva directorului, el nu poate fi acuzat de luare de mită.”

12. Atât ziarul reclamant, cât și directorul au contestat cu apel această hotărâre. Ziarul reclamant a contestat constatarea că declarația cu privire la luarea de mită era defăimătoare, susținând că el nu l-a acuzat direct pe director de luare de mită, dar că a adus în atenția publicului un fenomen binecunoscut de luare de mită în școli. Directorul a pretins că declarația cu privire la luarea de mită nu a fost unica declarație defăimătoare din articol. La 23 decembrie 2003, ambele apeluri au fost respinse de către Curtea de Apel Chișinău, care a constatat că argumentele ziarului reclamant erau nefondate. În ceea ce privește apelul depus de către director, el a declarat că deoarece acesta era o persoană publică, el trebuia să fie mai tolerant față de critici.

13. Ziarul reclamant a depus recurs la Curtea Supremă de Justiție, susținând, din nou, *inter alia*, că scopul articolului nu a fost de a acuza directorul de luare de mită, ci, pur și simplu, de a face publice zvonurile cu privire la acest lucru. El a declarat că circulația unor astfel de zvonuri a fost confirmată de către martori. Sancționarea ziarului pentru lipsa unei hotărâri judecătorești penale împotriva directorului era disproporțională și nu era necesară într-o societate democratică. Mai mult, ziarul pur și simplu a răspândit declarații făcute de către persoane terțe.

14. La 31 martie 2004, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul acestuia.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

15. Prevederile relevante ale Codului civil, în vigoare în acea perioadă, sunt următoarele:

Articolul 7. Apărarea onoarei și demnității

„(1) Orice persoană fizică sau juridică este în drept să ceară prin judecată dezmințirea informațiilor care lezează onoarea și demnitatea ei, dacă cel care a răspândit asemenea informații nu dovedește că ele corespund realității.

(2) În cazul în care asemenea informații au fost răspândite prin intermediul unui mijloc de informare în masă, instanța de judecată obligă redacția acestuia să publice, în termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a hotărârii instanței de judecată, o dezmințire la aceeași rubrică, pe aceeași pagină, în același program sau ciclu de emisiuni.”

Articolul 7/1. Repararea prejudiciului moral

„(1) Prejudiciul moral, cauzat unei persoane în urma răspândirii unor informații care nu corespund realității și care lezează onoarea și demnitatea acesteia, se repară în folosul reclamantului de către persoana fizică sau juridică care a răspândit aceste informații.

(2) Mărimea compensației se stabilește de către instanța de judecată, în fiecare caz aparte, de la șaptezeci și cinci pînă la două sute de salarii minime, în cazul în care informațiile au fost răspândite de o persoană juridică, și de la zece pînă la o sută de salarii minime, în cazul în care au fost răspândite de o persoană fizică.”

ÎN DREPT

16. Ziarul reclamant a pretins, în temeiul articolului 10 al Convenției, că hotărârile instanțelor judecătorești naționale au reprezentat o ingerință în dreptul său la libertatea de exprimare, care nu putea fi considerată necesară într-o societate democratică. Articolul 10 prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

I. ADMISIBILITATEA

17. Curtea notează că cererea nu este în mod vădit nefondată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. În continuare, ea notează că aceasta nu este inadmisibilă în baza oricărui alt temei. Prin urmare, ea trebuie declarată admisibilă. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestor pretenții.

II. FONDUL

18. Ziarul reclamant a declarat că el a respectat regulile eticii jurnalistice și că instanțele judecătorești naționale nu au constatat contrariul. Înainte de a publica articolul, el a desfășurat o investigație rezonabilă. Jurnalistul în cauză a verificat autenticitatea scrisorii anonime și a urmărit evenimentele de la Liceul „Spiru Haret” după publicarea acestuia. Jurnalistul cunoștea identitatea autorilor scrisorii, însă nu a dezvăluit-o pentru a-i proteja pe copiii acestora. Jurnalistul s-a întâlnit cu V.L. și cu alte persoane pentru a aduna informații suplimentare cu privire la acuzațiile de corupție conținute în scrisoarea anonimă.

19. Ziarul reclamant a adăugat că articolul din 14 februarie 2003 trebuia tratat ca o continuare a celui din 4 februarie 2003, care a ridicat chestiuni evidente de interes public, și anume condițiile de studii la un liceu vestit din Chișinău și pretinsa corupție din acea instituție.

20. Refuzul ziarului reclamant de a publica replica directorului la primul articol nu indica rea-credință. El s-a bazat pe caracterul injurios al replicii. El a cerut directorului să-și modifice replica, însă din cauza refuzului acestuia de a face acest lucru, replica nu a fost publicată.

21. Articolul din 14 februarie 2003 a fost un răspuns la articolul care a apărut în *Jurnal de Chișinău* și a avut scopul de a proteja reputația ziarului. Mai mult, directorul era o persoană publică, fapt confirmat de către instanțele judecătorești naționale, iar ziarul reclamant și-a îndeplinit sarcina sa de a acționa ca un „câine de pază public”.

22. Guvernul a susținut că ziarul reclamant nu și-a îndeplinit sarcinile și nu și-a asumat responsabilitățile inerente exercitării libertății de exprimare. În special, el nu a verificat informația înainte de publicare, iar modul în care a fost scris articolul nu era compatibil cu rolul presei de câine de pază public.

23. În continuare, el s-a referit la marja de apreciere a autorităților naționale la stabilirea necesității ingerinței și a susținut că, atunci când Convenția se referă la legislația națională, este în primul rând de competența autorităților naționale să aplice și să interpreteze legislația națională. El a susținut că, în această cauză, autoritățile naționale nu au depășit marja lor de

apreciere și au aplicat-o cu bună-credință, cu precauție și într-un mod rezonabil.

24. Curtea reiterează că libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice, iar protecția care trebuie acordată presei este de o importanță deosebită. Presa are nu doar sarcina de a comunica astfel de informații și idei: publicul, de asemenea, are dreptul de a le primi. Altfel, presa nu ar putea să joace rolul său vital de „câine de pază public” (a se vedea, printre altele, *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, hotărâre din 26 noiembrie 1991, Seria A, nr. 216, pp. 29-30, § 59).

25. Totuși, articolul 10 al Convenției nu garantează o libertate de exprimare totalmente nelimitată, chiar și în ceea ce privește relatarea de către presă a chestiunilor de interes public deosebit. Acolo unde, așa cum este în această cauză, este vorba despre atacarea reputației persoanelor și, astfel, de subminarea drepturilor lor garantate de articolul 8 al Convenției (a se vedea, *inter alia*, *Pfeifer v. Austria*, nr. 12556/03, § 35, ECHR 2007-...), trebuie de atras atenția la echilibrul just care trebuie asigurat între interesele opuse în cauză. De asemenea, pentru exercițiul de asigurare a echilibrului pe care Curtea trebuie să-l realizeze în această cauză este relevant faptul că, în conformitate cu articolul 6 § 2 al Convenției, orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi stabilită.

26. Conform prevederilor din paragraful 2 al articolului, exercitarea libertății de exprimare presupune „obligatii și responsabilități”, care, de asemenea, se aplică presei. Datorită acestor „obligatii și responsabilități” inerente exercitării libertății de exprimare, protecția acordată de articolul 10 jurnaliștilor în ceea ce privește relatarea cu privire la chestiunile de interes general, este supusă condiției ca ei să acționeze cu bună-credință pentru a oferi informații corecte și credibile în conformitate cu etica jurnalistică (a se vedea *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], nr. 21980/93, § 65, ECHR 1999-III). Curtea va examina dacă jurnalistul care a scris articolul contestat a acționat cu bună-credință și în conformitate cu etica profesiei de jurnalist. În opinia Curții, acest lucru depinde în special de natura și gradul defăimării în cauză, modul în care a fost scris articolul contestat și măsura în care ziarul reclamant a putut, în mod rezonabil, să considere sursele sale ca fiind de încredere în ceea ce privește acuzațiile în cauză. Această ultimă chestiune trebuie stabilită prin prisma situației așa cum i s-a părut ea jurnalistului în perioada relevantă, decât din retrospectivă (a se vedea *Bladet Tromsø and Stensaas*, citată mai sus, § 66).

27. Curtea notează că ziarul reclamant a încercat în timpul procedurilor la nivel național să prezinte declarațiile contestate nu ca o acuzație directă de luare de mită de către directorul Liceului „Spiru Haret”, dar ca o încercare de a aduce în atenția publicului fenomenul luării de mită în școli (a se vedea paragraful 12 de mai sus). Curtea găsește acest argument neconvincător și consideră că atât în primul, cât și în al doilea articol

acuzățiile au fost suficient de explicite încât să sugereze cititorilor că directorul era vinovat de comiterea infracțiunii de luare de mită.

28. Curtea este de acord cu reprezentantul reclamantului că articolele din 4 și 14 februarie 2003 nu pot fi dissociate unul de celălalt (a se vedea paragraful 19 de mai sus) și, prin urmare, ea consideră că este important să examineze comportamentul profesional al ziarului reclamant în contextul ambelor articole.

29. Ea notează că, în pofida gravității acuzațiilor aduse directorului, conținute în scrisoarea anonimă publicată la 4 februarie 2003, jurnalistul nu a încercat să-l contacteze pe acesta și să-i ceară opinia cu privire la chestiunea în cauză. De asemenea, din textul articolului nu rezultă că jurnalistul a făcut vreo investigație cu privire la chestiunile menționate în scrisoarea anonimă. Mai mult, atunci când directorul și echipa redacțională a ziarului școlii au cerut dreptul de a publica o replică, acest lucru le-a fost refuzat pe motiv că replica lor a fost considerată injurioasă. Având în vedere termenii folosiți în replica ce a fost publicată în *Jurnal de Chișinău*, Curtea nu consideră că limbajul folosit a fost injurios. Într-adevăr, directorul a acuzat ziarul reclamant de comportament neprofesionist, însă o astfel de reacție a fost normală și proporțională în raport cu conținutul primului articol.

30. Ca răspuns la replica directorului, ziarul reclamant a publicat încă un articol la 14 februarie 2003. El a susținut în fața Curții că scopul acelui articol a fost de a discuta chestiuni de interes public (a se vedea paragraful 19 de mai sus); totuși, având în vedere repetarea unor acuzații aduse directorului, preluate din articolul din 4 februarie 2003, și limbajul folosit, Curtea apreciază acest articol mai mult ca o formă de răzbunare împotriva persoanelor care au pus la îndoială profesionalismul ziarului. Într-adevăr, tonul articolului implică o anumită ironie și articolul conține insinuări despre o pretinsă relație personală dintre director și o profesoară, fără a fi aduse probe și fără a lua în considerație reputația și autoritatea pe care profesorii de la liceu trebuie să o aibă în ochii elevilor lor.

31. Ziarul reclamant a încercat să repare o omisiune pe care el a făcut-o în primul articol prin citarea unor probe indirecte pentru a-și susține acuzația de luare de mită. Abia atunci când s-a confruntat cu amenințarea inițierii procedurilor civile, el a chemat alți doi martori, încercând să-și fundamenteze acuzațiile sale de luare de mită. În cursul procedurilor contradictorii, Judecătoria Buiucani nu a acceptat argumentele și probele ziarului reclamant și a constatat că acuzațiile nu au corespuns realității și că au fost defăimătoare. Curtea subliniază că ea nu acceptă motivarea primei instanțe, și anume că acuzațiile cu privire la un comportament ilegal grav aduse reclamantului în procedurile naționale ar fi trebuit dovedite mai întâi în cadrul procedurilor penale. Totuși, trebuie subliniat faptul că dreptul la libera exprimare nu poate fi interpretat ca oferind ziarelor un drept absolut de a acționa într-un mod iresponsabil prin acuzarea persoanelor de

comiterea infracțiunilor, în lipsa la acel moment a unui substrat factologic (a se vedea *Bladet Tromsø and Stensaas*, citată mai sus, § 66) și fără a le oferi posibilitatea de a respinge acuzațiile. Există limite ale dreptului lor de a comunica informații publicului, iar între acest drept și drepturile celor prejudiciați trebuie asigurat un echilibru.

32. Suplimentar, Curtea a luat în considerație comportamentul neprofesionist al ziarului reclamant și suma relativ modestă a prejudiciilor pe care el a trebuit să le plătească ca rezultat al unei acțiuni civile.

33. Având în vedere toate circumstanțele acestei cauze, Curtea constată că soluția dată de către instanțele judecătorești naționale a asigurat un echilibru echitabil între interesele opuse ale reclamantului în procedurile naționale și cele ale ziarului reclamant.

34. Având în vedere cele de mai sus și faptul că ziarul reclamant a acționat cu încălcarea flagrantă a obligațiilor jurnalismului responsabil și, astfel, a încălcat drepturile garantate de Convenție ale altor persoane, ingerința în exercitarea dreptului său la libera exprimare a fost justificată. Prin urmare, nu a avut loc o violare a articolului 10 al Convenției.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Declară* în unanimitate cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* cu patru voturi pentru și trei împotrivă că nu a avut loc o violare a articolului 10 al Convenției.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 29 iulie 2008, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Lawrence Early
Grefier

Lech Garlicki
Președinte

În conformitate cu articolul 45 § 2 al Convenției și articolul 74 § 2 al Regulamentului Curții, următoarea opinie disidentă a Judecătorului Bonello, la care s-au alăturat Judecătorii David Thór Björgvinsson și Šikuta, este anexată la această hotărâre.

L.G.
T.L.E.

**OPINIA DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI BONELLO,
LA CARE S-AU ALĂTURAT JUDECĂTORII DAVID
THÓR BJÖRGVINSSON ȘI ŠIKUTA**

1. Hotărârea instanțelor judecătorești naționale prin care ziarul reclamant a fost obligat să plătească prejudicii și să publice o dezmințire a constituit, în opinia mea, o încălcare a libertății de exprimare garantată de articolul 10 al Convenției și eu am votat fără ezitare în favoarea unei astfel de constatări.

2. Hotărârea descrie cele mai relevante fapte ale cauzei în paragrafele 5 până la 14. Eu aş sublinia următoarele ca fiind deosebit de importante. În cele două articole contestate, ziarul reclamant a adus mai multe acuzații împotriva directorului liceului de stat „Spiru Haret”. Unele acuzații nu erau grave, altele, cum ar fi luarea de mită și corupția directorului liceului, dimpotrivă, erau foarte grave.

3. Din cele patru acuzații mai puțin grave, primele două se pare că nu au fost contestate: că liceul era supraaglomerat și că nu avea facilitățile necesare. Cea de-a treia acuzație, potrivit căreia directorul a cheltuit bani pentru decorarea propriului birou, de asemenea corespunde faptelor. La fel, este adevărat faptul că directorul a folosit fonduri publice pentru a îmbunătăți alte câteva părți ale liceului. În opinia mea, nu există absolut nimic necorespunzător în a presupune că atunci când există fonduri insuficiente pentru a acoperi toate necesitățile liceului, cheltuirea banilor publici pentru a decora biroul directorului nu trebuia să fi constituit o prioritate. Acest lucru, în mod sigur, constituie o judecată de valoare acceptabilă, contestabilă sau dezagreabilă protejată de articolul 10.

4. Cea de-a patra acuzație că ziarul școlii „relata doar despre relații și sex” nu este, în sine, deloc defăimătoare; abilitățile cu privire la o relație și educația sexuală constituie scopuri semnificative ale unui sistem educațional care se respectă pe sine. Faptul dacă critica în cauză este satisfăcătoare sau controversată rămâne în continuare o judecată de valoare, dorită sau nedorită, însă protejată.

5. Cea de-a cincea acuzație adusă de către ziar directorului – că el primea mită în valoare de 200-500 dolari SUA pentru înmatricularea copiilor în liceu, constituie o parte din totalul acuzațiilor și va fi examinată în conformitate cu criteriile stabilite de mult timp în jurisprudența Curții, în primul rând, cu privire la libertatea discuțiilor democratice referitoare la chestiuni de interes public serios – și acest lucru ar trebui să includă, în opinia mea, investigații cu privire la faptul dacă corupția este sau nu frecventă în sistemul educațional public. O altă chestiune este dacă, pentru a atrage protecția prevăzută de articolul 10, acuzațiile publicate de către ziare în cursul dezbaterii deschise cu privire la tematici de interes public serios trebuie dovedite ca fiind „adevărate”

sau dacă este suficient ca ele să fie bazate pe probe corespunzătoare care pot fi verificate (doctrina „substratului factologic”).

6. În cadrul procedurilor naționale, ziarul a prezentat trei martori independenți, care au confirmat toți că, pentru a asigura înmatricularea copiilor în liceu, directorul trebuia să fie plătit. Instanța de judecată națională care a examinat declarațiile acestor martori „nu are motive să nu-i creadă pe martorii L.V., C.G. și M.N.”. Însă, ulterior, acea instanță a decis să respingă declarațiile identice – credibile – ale acestora, dintr-un motiv pe care eu îl consider de-a dreptul bizar. Deși instanța de judecată a stabilit credibilitatea celor trei martori, ea a adăugat că „pentru a putea declara, în mod public, că cineva ia mită, este necesară o hotărâre a unei instanțe de judecată penale prin care acea persoană să fie găsită vinovată de luare de mită. Deoarece nu există o astfel de constatare împotriva directorului, el nu poate fi acuzat de luare de mită.” Bine. Acum noi știm că sarcina sfântă a unei prese libere – „câine de pază” – este de a da publicității copii ale sentințelor penale.

7. De asemenea, acest lucru presupune că, în opinia instanței judecătorești naționale, chiar dacă o mie de martori credibili ar fi jurat că directorul a luat mită, instanța oricum ar fi găsit ziarul vinovat de defăimare – deoarece ziarul nu a prezentat cititorilor săi o sentință penală, care să constate vinovăția penală a directorului. Ceea ce mă deranjează pe mine nu este atât faptul că nu există o sentință penală împotriva directorului, ci că, în pofida unor acuzații atât de grave confirmate de martori, care au fost considerați de încredere, împotriva acestuia nu au fost aduse acuzații cu caracter penal. Deoarece nimeni nu s-a deranjat vreodată să-l acuze pe director, ziarul va trebui să aștepte o perioadă destul de lungă de timp, mai mult sau mai puțin o eternitate, o hotărâre judecătorească, care să confirme sau să infirme vinovăția acestuia. Noua democrație cere să fie pedepsită acea persoană care aduce acuzații credibile, și nu acea persoană împotriva căreia sunt aduse acuzații credibile, iar câinele de pază public ar face bine dacă nu ar lătra deloc, chiar dacă are în posesia sa probe demne de încredere. Înainte de a spune acest lucru, eu am omis să iau în considerație faptul că este treaba presei libere să respecte liniștea eternă, așteptând, în mod respectuos, o sentință penală care ar putea să nu vină niciodată.

8. Curtea de la Strasbourg s-a distanțat – în mod corect – de gândirea destul de învechită a instanței judecătorești naționale, însă, cu toate acestea, ea a hotărât împotriva ziarului pentru că acesta a făcut publice acuzații cu privire la comportamentul necorespunzător al oficialilor guvernamentali, acuzații care au fost susținute prin martori, care au fost considerați credibili de către instanțele judecătorești naționale.

9. Libertatea de exprimare ar dispărea dacă ziarele ar fi pedepsite, cu acordul acestei Curți, pentru că contribuie la dezbaterea publică a unor chestiuni de interes civic serios prin răspândirea unei informații demne

de încredere – considerată ca fiind de încredere de către instanțele judecătorești naționale. Opinia mea despre responsabilitățile unei mass-media sănătoase, viguroase – „un câine de pază public esențial”, după cum a numit-o cineva atunci când încă nu și-a revenit pe deplin după o supradoză de optimism – e că ajung mult mai departe decât publicarea comunicatelor de presă sterile emise de către autorități. Acum mi s-a spus că eu greșesc.

10. În mod diferit de Curte, eu nu m-aș fi axat excesiv pe argumentul cu privire la „comportamentul neprofesionist” al reclamanților, sau pe cel că jurnalismul trebuie exercitat în mod responsabil conform eticii profesionale. Eu personal nu consider deosebit de negativ comportamentul ziarului reclamant, însă, pentru a-mi susține opinia, eu sunt gata să mă alătur majorității și să consider că a fost așa. Unde duce acest lucru? Buna guvernare și comportamentul profesional bun ar trebui să meargă mână-n mână, însă dacă acesta din urmă nu s-ar solda cu succes, eu, în continuare, aș opta în favoarea unei bune guvernări în detrimentul profesionalismului unei mass-media bune. Adevărul este că în această cauză Curtea a acordat mai multă valoare comportamentului profesional decât dezvăluirii corupției.

11. Faptele arată că ziarul a făcut investigații cu privire la zvonurile care persistau, a găsit trei martori a căror integritate nu a fost pusă la îndoială și care au susținut acuzațiile de corupție sub jurământ, asumându-și consecințele grave ale declarațiilor false și consecințele și mai grave ale victimizării. Curtea a penalizat ziarul nu pentru faptul că a publicat neadevăruri (dacă acesta ar fi fost cazul, eu m-aș fi grăbit să mă alătur acelei constatări cu o fervoare emfatică), ci pentru „comportament neprofesionist” care a fost, în orice caz, destul de nedeterminant. Eu voi explica mai târziu cum acest lucru distorsionează complet exercițiul de proporționalitate.

12. Așa-numitul „comportament neprofesionist” pedepsit de către Curte se pare că constă în faptul că ziarul a prezentat primul său martor – credibil – înainte de publicarea articolelor, iar pe cel de-al doilea și al treilea martori – credibili –, după publicarea articolelor. Această sancționare se pare că acordă mai multă importanță perioadei de timp decât adevărului, mai mult calendarului decât dezvăluirii corupției.

13. O altă omisiune a ziarului, potrivit Curții, a fost omisiunea acestuia de a-i solicita directorului opinia lui. Și unde, mă rog, duce acest lucru? Să presupunem că ziarul, cu o finețe jurnalistică grosolană, l-ar fi întrebat pe director înainte de publicarea articolelor: este adevărat că tu ieși mită? Răspunsul ar fi fost fie un da, fie un nu și cu puțin efort eu aș ghici care din cele două răspunsuri ar fi fost mai probabil. Dacă el ar fi negat corupția (iar acest lucru nu ar fi fost deloc surprinzător), ar fi fost ziarul nevoit să tacă pentru totdeauna sau el ar fi publicat toate constatările sale – credibile? Instanța judecătorească națională și Curtea

de la Strasbourg dau răspunsuri diferite la această întrebare. Instanța de judecată națională răspunde că ziarul nu poate publica absolut nimic, deoarece nu există o condamnare *res judicata* a directorului într-o cauză penală. O susținere viguroasă a dezbaterii democratice și a libertății de exprimare.

14. Cu regret, Curtea de la Strasbourg merge și mai departe: ziarul este sancționat pentru că nu a adresat o întrebare la care răspunsul era total previzibil și, în orice caz, nedeterminant. Ziarele (și cititorii acestora) sunt lipsiți de libertatea lor de exprimare dacă jurnalistul omite să întrebe o persoană care este considerată, în baza unor probe credibile, ca având legătură cu comiterea unei infracțiuni, dacă acesta este suficient de altruist față de public încât să-și recunoască fapta sau dacă el preferă să nege orice implicare. Nu adresa o întrebare stupidă și vei avea probleme la Strasbourg. Aici Curtea mă pierde.

15. De asemenea, Curtea a considerat că ziarul a greșit atunci când nu a publicat o replică grosolană din partea directorului școlii. În mod sigur, acest lucru s-a datorat confundării a două chestiuni total diferite. Dacă ziarul, în mod nerezonabil, nu a publicat o replică, el ar fi trebuit să fie sancționat – în mod corect – de către instituția națională competentă să supravegheze etica în comunicații pentru nerespectarea obligațiilor inerente eticii jurnalistice. Totuși, o încălcare a unei obligații etice, după publicarea unei informații care se pretinde a fi defăimătoare, nu trebuie să atragă în mod retroactiv vinovăția unui ziar pentru defăimare – redactorul poate fi sancționat pentru nerespectarea unei obligații etice, însă, în niciun caz, pentru defăimare. Curtea nu a văzut că acestea sunt două chestiuni total distincte care trebuiau soluționate separat. Dimpotrivă, ea a constatat că a avut loc o defăimare, ca urmare a unei omisiuni de a respecta corectitudinea profesională.

16. Pentru a constata că instanțele judecătorești naționale au respectat libertatea de exprimare, Curtea, de asemenea, s-a referit la ecuația proporționalității „suma relativ modestă a prejudiciilor”. Din partea mea, eu nu cred că Guvernul pârat câștigă puncte prin faptul că a mers departe, însă nu atât de departe pe cât ar fi putut.

17. Mi-e teamă că această hotărâre a împins înapoi protecția libertății de exprimare pe cât de mult a fost posibil. Jurnaliștilor li s-a spus la ce să se aștepte dacă ei publică orice informație care deranjează autoritățile, indiferent de necesitatea socială presantă și substratul factologic suficient, dacă comportamentul lor profesional lasă de dorit. Chiar dacă faptele alarmante sunt susținute suficient prin probe, în exercițiul de echilibru pentru a stabili proporționalitatea, nerespectarea normelor profesionale este considerată de către Strasbourg mai gravă decât suprimarea dezbaterii democratice a corupției publice. Pentru a mă exprima diferit, în opinia Curții necesitatea socială de a lupta împotriva jurnalismului prost este mai presantă decât cea de a lupta împotriva

îmbogățirii prin corupție. „Efectul de descurajare” al sancțiunilor împotriva libertății presei notat cu îngrijorare de către vechea jurisprudență a Curții s-a materializat prin noua jurisprudență a Curții.

18. Salman Rushdie, victima unei fatwa, a remarcat: ce este libertatea de exprimare. Fără libertatea de a ofensa, ea încetează să mai existe. Poate că libertatea de exprimare ar trebui să înceteze să mai existe atunci când ea ofensează, și acest lucru nu m-ar neliniști foarte mult. Consecința serioasă a acestei hotărâri este că libertatea de exprimare încetează să mai existe și atunci când ea este pedepsită pentru înaintarea către o dezbatere publică a acuzațiilor cu privire la infracționalitatea publică aduse de către martori care sunt considerați credibili, însă într-o manieră considerată neprofesionistă. Atunci când respectarea bunelor practici profesionale prevalează asupra cercetării adevărului în sine, este o zi tristă pentru libertatea de exprimare.